

Kolláth Anna
(Maribor, Szlovénia)

TÖBBNYELVŰSÉG ÉS MUNKAERŐPIAC

Abstract: The study attempts a socio-linguistic analysis of a small detail of an empiric material gathered through individual and group interviews, as well as a questionnaire distributed among the Hungarian minority and the Slovene majority in Slovenia: it presents dominant language related trends on the labour market today. It hints at the results of the ELDIA-questionnaires related to the spontaneous language choice that could be witnessed in the choice of the language of the questionnaire. It also presents the minority and majority informant groups based on the most important background information. It gives an insight into the most striking features of the language-related image received from the analysis of the self-confessed level of the four language skills, as the command of a language and the functional bi- and multilingualism are more and more key factors in the individual success on the labour-market. It stipulates that both informant groups believe that the command of the English language plays an increasing role also on the local labour market.

Keywords: Szlovénia, Muravidék, magyar nyelv, nyelvválasztás, munkaerőpiac, kétnyelvűség, nyelvi sokszínűség – Slovenia, Prekmurje region, Hungarian language, language choice, labour market, bilingualism, language diversity

1. A Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének nyelvészeti kutatócsoportja 2010 márciusától 2013 szeptemberéig partnerként vett részt az ELDIA című nemzetközi kutatási projektben. A kutatócsoport koordinátoraként Gadányi tanár urat¹ köszöntő írásomban a Szlovéniában, a magyar kisebbségi és a szlovén többségi közösségben kérdőívvel, valamint egyéni és csoportos interjúkkal gyűjtött empirikus anyag egy apró szeletének szociolingvisztikai elemzésére vállalkozom: azt mutatom be, hogyan látják az adatközlők a munkaerőpiacon napjainkban uralkodó nyelvi trendeket. A téma kontextusba helyezéséhez vázlatosan érintem a kérdőívek nyelvválasztásában megmutatkozó spontán nyelvválasztás eredményeit, a legfontosabb háttérinformációk (szociolingvisztikai változók) alapján röviden bemutatom a kisebbségi (MinLg) és a többségi (MajLg) adatközlői csoportot. Kitérek az önbevalláson alapuló

¹ Gadányi tanár úrral, a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központjának most nyugalomba vonult elnök-rektorhelyettesével több mint harminc éves közös munka köt össze. Kedves Tanár Úr! Köszönök minden törődést és támogatást, azt az állhatatos munkát, amely alakította, fejlesztette, ösztönözte – a szombathelyi szlovenisztika mellett – a maribori hungarológiát is. Boldog születésnapot kívánok!

négy nyelvi készségszint elemzésekor kapott nyelvi kép – a saját nyelv, a másik nyelve és a más nyelvek vonatkozásában – legmarkánsabb vonásaira is, hiszen az egyén munkaerő-piaci sikerességében egyre nagyobb szerepet játszik nyelvtudása, funkcionális két- és többnyelvűsége.

2. Az ELDIA (European Language Diversity for All/Európai Nyelvi Diverzitás Mindenkinék) az EU 7. számú keretprogramjának interdiszciplináris kutatási projektje (koordinátora Anneli Sarhima, a Mainzi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára). A projekt célja, hogy – multidiszciplináris megközelítésben, különböző specialisták interdiszciplináris hálózatának kialakításával, 14 kisebbségi helyzetű finnugor nyelv kutatásával – hozzájáruljon a többnyelvűség elméletének és gyakorlatának megértéséhez, illetve annak megvilágításához, milyen hatást fejt ki a többnyelvűség a változó európai kontextusban. Fontos feladatának tekinti a meglévő nyelvpolitikák egyenetlenségének, hiányainak megállapítását, elősegítve ezzel az adott nyelvi helyzetet figyelembe vevő, reális, fenntartható nyelvpolitikák kidolgozását. Konkrét eredménye (tág dimenziókban hasznosítható végterméke) az ún. EuLaViBar (European Language Vitality Barometer/ Európai Nyelvi Vitalitási Barométer), egy olyan eszköz, amely mérni tudja az európai többnyelvűség tesztelhető, leíró és előre megjósolható modelljét, a többnyelvűség helyzetét. Ezzel aktívan hozzá kíván járulni az európai nyelvi sokszínűség megtartása politikájának beteljesüléséhez (<http://www.eldia-project.org>).² A nyelvek és beszélőközösségeik nagyon színes palettája, a kontrasztív elemzések lehetősége is biztosíték arra, hogy a kutatás minden egyes pillanata – a feszített munkatempó mellett is – érdekes és izgalmas kihívást jelentett minden kutató számára.

3. A kisebbségi közösségekben két nyelven kapták meg az adatközlők a kérdőíveket (nem a kérdőívek voltak kétnyelvűek). Nagyon fontos ugyanis az adott nyelv vitalitására vonatkozóan a kérdőívek kitöltésében megmutatózó, spontán nyelvválasztás. Az 1000 postán kiküldött kérdőívből 294 érkezett vissza a kisebbségi közösségből, a realizációs arány alacsony (30%). Közülük 166 adatközlő (56,5%) választotta a kérdőív magyar változatát és 128 fő (43,5%) a szlovént (13%-kal többen nyilatkoztak anyanyelvükön). A kérdőív nyelvválasztásából nem arra következtettek, hogy az adatközlőknek szinte „csak” a fele tud magyarul, hanem arra, hogy 43,5%-uk ezen a nyelvhasználati szinten, ebben az iskolai körülményeket felidéző tesztszituációban a szlovén nyelvben érzi otthonosabban magát. Nem nyelvi, hanem inkább nyelvváltoztatbeli/regiszterbeli kompetenciahiány vagy kompetenciatöbblet motiválhatta az adatközlőket a nyelvválasztásban.

² Az egyes nyelvekről, illetve a projektről, annak eredményeiről részletesen olvashatnak a projekt honlapján, illetve lásd még KOLLÁTH 2012a, 2012b, 2012c.

A többségi csoport ezer megszólítottja közül 195 adatközlőtől érkezett vissza kitöltött kérdőív. Ez az alig 20%-os realizációs arány 10%-kal alacsonyabb, mint a kisebbségi közösségben.

A kisebbségi adatközlők közül 108 (37%) a férfi és 184 (63%) a nő, a többségi csoportban pedig 85 férfi (43,8%) és 109 nő (56,2%) van. 4 korcsoportot különböztetett meg a kutatás: a 18–29, a 30–49, az 50–64 évesekét és a 65 évesnél idősebbekét. A nemek és az egyes korcsoportok aránya mindkét beszélőközösségben viszonylag kiegyenlítettnek mondható.

A kisebbségi adatközlők közül 57 fő (19,9%) végzett általános iskolát, 154 fő (53,7%) középiskolát és 76 adatközlő (26,5%) rendelkezik főiskolai vagy egyetemi végzettséggel. A többségi adatközlők között a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma a legmagasabb (90 fő, 47,6%), aztán a középiskolai végzettségűeké (86 fő, 45,5%). A “csak” általános iskolát végzettek száma 13, ez az összes válaszoló 7%-a, jóval kevesebb, mint a kisebbségi csoportban. Az eredményekből arra következtethetünk, hogy az iskolázottság foka egyenesen arányos az anyanyelv, általában a nyelvek, a másik nyelve, a többnyelvűség és a multikulturalizmus iránti érdeklődéssel.

4. A két beszélőközösség többnyelvűségének tartalma és struktúrája a saját bevalláson alapuló adatok szerint különböző: a kisebbség stabil anyanyelvi-államnyelvi kétnyelvűségéhez a szomszéd nyelve (horvát) erősebb, a világnyelv (német) gyengébb készségekkel társul (természetes kétnyelvűségen alapuló többnyelvűség és többkultúrájúság). Az angolnyelvi készségek gyenge közepes szintűek. A többségi csoportban az uralkodó anyanyelvi készségeket a szomszédos szerb/horvát és az angol magas fokú ismerete gazdagítja (elit többnyelvűség és többkultúrájúság).

A kisebbségi csoport természetes kétnyelvűségében *kiegyenlített kétnyelvű* saját bevallása szerint mind a négy készségszinten. Anyanyelvét kiválóan tudja (a négy készség átlaga a *nagyon jól* és a *jól* megítélések alapján 96,1%), a magasabb presztízsű szlovén „csak” az olvasás és az írás terén mutatkozik valamivel erősebbnek. Anyanyelvükön az (általános) értés a legerősebb készség, ezt követi a beszéd, aztán az olvasás és végül az írás. Senki sem válaszolta azt, hogy *rosszul*, illetve *egyáltalán nem* ért magyarul. Mind a receptív, mind a produktív készségszintek nagyon kedvező képet mutatnak. A szlovénnyelvi készségeik közül az olvasásé a legmagasabb értékű (jóval több fő olvas *nagyon jól* szlovénul, mint magyarul), ezt követi az értés, majd az írás és végül a beszéd-készség. Az anyanyelvi és a második nyelvi bevallott készségeik között alig van különbség, ezt a kérdőívek nyelvválasztása (spontán nyelvválasztás) is alátámasztja: az összes adatközlő 56,5%-a választotta a magyar változatot, 43,5%-uk a szlovént, a magyar nyelvű kérdőívet tehát nem sokkal többen választották, mint a szlovént (cca. 13%-kal).³ Az EU által

³ A Kontra-vezette RSS-kutatás is vizsgálta a nyelvtudások fokát (az egyes készségszintek elkülönítése nélkül). 1996-ban majdnem háromszor annyi adatközlő ítélte saját magyar beszédét

ideálisnak mondott többnyelvűség (háromnyelvűség) egyértelmű az adatok alapján: a horvát nyelv magas szintű tudása is (72,6% a válaszadók bevallott tudásszintjének átlaga) jellemző a közösségre (a Muravidék multikulturális térségének szerves része a horvát nyelv és kultúra, ugyanakkor az egyik szomszéd, a valamikori testvérállam nyelve is, emiatt egyértelműen pozitív az attitűd vele szemben).⁴ A nyelvi diverzitás a német nyelv közepes szintű (44,5%)⁵ és az angol nyelv jóval gyengébb szintű (27%) ismeretével egészül ki.⁶ Több adatközlő magabiztosabb a német nyelvben mind receptív, mind produktív készségszinteken, mint az angolban: pl. kétszer annyi adatközlő tud *jól* és *nagyon jól* németül olvasni, mint ahányan ugyanígy angolul. Olaszul nem tudnak (készségeik átlaga ebben a nyelvben alacsonyabb a többségi közösségénél), az olasz nyelv nem része a multikulturális muravidéki társadalomnak, a horvát viszont igen. Választott nyelvi ismereteik magasabbak ugyan az angolénál, de a németénél egy kicsivel alacsonyabb szintűek.

5. A kis nyelvek megmaradásában nagy szerepet játszik az a tény, mennyire és mire használhatók, hogyan hasznosíthatók az adott társadalomban. A Muravidéken, a nemzetiségileg vegyesen lakott területen – mivel mindkét nyelv (a szlovén és a magyar) hivatalos nyelv – a munkahelyek betöltéséhez törvény írja elő mindkét nyelv ismeretét. Egyre erősebbé válik az a gyakorlat, hogy a munkaadók a nyelvvizsga-bizonyítványoknál sokkal fontosabbnak tartják (és igénylik) a tényleges gyakorlati tudást, a magas fokú kommunikációs képesség meglétét, a tárgyalóképes nyelvi kompetenciát. Ezért fontos megvizsgálni az egyes nyelvek munkaerő-piaci helyzetét. A projektkérdőívben négy állítás igazáról kellett dönteniük az adatközlőknek egy ötfokozatú skála megfelelő válaszána bejelölésével. A megkérdezettek közül viszonylag sokan válaszoltak a kérdésre (látszik, hogy aktuálisnak és fontosnak találták a megkérdezettek a témát).

A magyar nyelvre vonatkozóan a kisebbségi adatközlők többsége mind a négy állítással (*teljesen egyetért* (átlagosan 39,2% állításonként), de magas a dönteni nem tudók (átlagosan 29,2%), illetve az azzal *egyet nem értők* száma is

anyanyelvi szintűnek, mint ahányan szlovén beszédüket. "Ha a többi magyar kisebbséghez hasonlítjuk a muravidékieket, azt látjuk, hogy minden más magyar kisebbségnél lényegesen kisebb arányban ítélték magyar beszédüket anyanyelvi szintűnek (Kontra szerk. 2012: 237).

⁴ Az Eurobarometer (2012) jelentése szerint Szlovéniában a legtöbbször által beszélt idegen nyelv a horvát, 61%-os beszélői arányát kisebbségi mintánk csaknem 12%-kal, többségi mintánk közel 10%-kal meghaladja (24–25).

⁵ A német mint idegen nyelv még mindig közelebb áll az adatközlőkhöz, mint az angol nyelv. A Muravidéken (a kétnyelvű területen) még ma is többen választják a német nyelvet első idegen nyelvnek az általános vagy középiskolákban, mint az angolt.

⁶ Bartha a 2004-es kutatásában a következő eredményre jut: „Általánosan elmondható, hogy a megkérdezettek átlagosan három, három és fél nyelv ismeretéről számoltak be a magyart és a szlovént is beleértve; minél iskolázottabb és minél fiatalabb valaki, ez a szám 3–4 között van, az idegen nyelvek pedig a német, angol, horvát, francia és a többi nyelv sorrendet követik” (Bartha 2007).

(átlagosan 31,7%). A legtöbben azzal *értenek (teljesen) egyet*, hogy a magyar nyelv ismerete megkönnyíti az első munka megtalálását (45,1%), a legkevésbé pedig azzal, hogy a munkahelyváltást is megkönnyíti (35,4%). Ez utóbbiról döntöttek a legtöbben a legnehezebben (33,9%). A válaszok adta százalékos arányokat az 1. táblázat rögzíti⁷:

Állítások MinLg	Teljesen egyetérték	Egyetér- tek	Nem tudom eldönteni	Nem érték egyét	Egyáltalán nem érték egyét
A magyar nyelv ismerete megkönnyíti az első munka megtalálását.	8,2	36,9	23,1	21,6	10,3
A magyar nyelv ismerete hozzásegít a jobb keresethez.	8,2	30,6	27,4	19,6	14,2
A magyar nyelv ismerete megkönnyíti a karrierépítést.	6,4	30,9	32,3	17,7	12,8
A magyar nyelv ismerete megkönnyíti a munkahelyváltást.	6,1	29,3	33,9	20,0	10,7
Átlag	7,3	31,9	29,2	19,7	12,0

1. táblázat: A magyar nyelv a munkaerőpiacon – kisebbségi adatok

A szlovén államnyelv munkaerő-piaci helyzetére vonatkozó adatokat a 2. táblázat tartalmazza:

⁷ Az állításonkénti legmagasabb érték vastagon van szedve a táblázatokban.

Állítások MinLg	Teljesen egyet- érték	Egyet- érték	Nem tudom eldönteni	Nem érték egyet	Egyáltalán nem érték egyet
A szlovén nyelv ismerete megkönnyíti az első munka megtalálását.	42,2	39,4	11,4	5,0	2,1
A szlovén nyelv ismerete hozzásegít a jobb keresethez.	19,1	30,7	31,1	11,6	7,6
A szlovén nyelv ismerete megkönnyíti a karrierépítést.	24,3	45,0	21,4	6,9	2,5
A szlovén nyelv ismerete megkönnyíti a munkahelyváltást.	25,7	41,7	22,5	8,3	1,8
Átlag	27,8	39,2	21,6	8,0	3,5

2. táblázat: A szlovén nyelv a munkaerőpiacon – kisebbségi adatok

Az adatközlők többsége mind a négy állítással (*teljesen*) *egyetért*, még hozzá magasabb arányban (átlagosan 67% állításonként), mint a magyar nyelv esetében. Sokkal kevesebb (átlagosan 21,6% állításonként) a *dönteni nem tudók* száma, és nagyon kevesen *nem értenek* (*teljesen*) *egyet* az állításokkal (átlagban 11,5% állításonként). A legtöbben azzal *értenek* (*teljesen*) *egyet*, hogy a szlovén nyelv megkönnyíti az első munkahely megtalálását (81,6%), ezt követi a karrierépítésben játszott szerepének fontossága (79,3%), majd a munkahelyváltásban betöltött szerepe (67,4%). A legkevésbé (49,8%) a jobb kereset elérésében tulajdonítanak a szlovén nyelvnek nagy szerepet. Ez utóbbi állításról döntöttek a legtöbben a legnehezebben (31,1%).

Az angol nyelv munkaerő-piaci helyzetéről 3%-kal kevesebben nyilatkoztak, mint a magyar és a szlovén nyelv esetében. Az adatközlők többsége mind a négy állítással (*teljesen*) *egyetért*, még hozzá nagyon magas arányban (átlagosan 75% állításonként), ez 35,8%-kal több, mint a magyar és 8%-kal több, mint a szlovén nyelv esetében. Minden állításra vonatkozóan az *egyetérték* válasz a legmagasabb értékű. Az állításokkal való egyetértésben a sorrend megegyezik a szlovén nyelv esetében létrejött sorrenddel. A válaszok adta százalékos arányokat a 3. táblázat összegzi:

Állítások MinLg	Teljesen egyetérték	Egyet- érték	Nem tudom eldönteni	Nem érték egyet	Egyáltalán nem érték egyet.
Az angol nyelv ismerete megkönnyíti az első munka megtalálását.	32,1	46,4	13,6	4,9	3,0
Az angol nyelv ismerete hozzásegít a jobb keresethez.	20,6	43,9	22,5	10,3	2,7
Az angol nyelv ismerete megkönnyíti a karrierépítést.	28,0	51,3	15,7	3,5	1,5
Az angol nyelv ismerete megkönnyíti a munkahelyváltást.	26,0	51,6	17,2	3,8	1,9
Átlag	26,7	48,3	17,7	5,6	2,3

3. táblázat: Az angol nyelv a munkaerőpiacon – kisebbségi adatok

A kisebbségi minta átlagait összegzi a 4. táblázat a három vizsgált nyelvre vonatkozóan:

Nyelv MinLg	Teljesen egyet- érték	Egyetérték	Nem tudom eldönteni	Nem érték egyet	Egyáltalán nem érték egyet
Magyar	7,3	31,9	29,2	19,7	12
	39,2				
Szlovén	27,8	39,2	21,6	8	3,5
	67,0				
Angol	26,7	48,3	17,7	5,6	2,3
	75,0				

4. táblázat: A nyelvek helyzete a munkaerőpiacon – kisebbségi adatok

A táblázat adatai azt mutatják, hogy a kisebbségi adatközlők szerint az angol nyelv ismerete nagyon fontos a munkaerőpiacon (itt a legmagasabb a *(teljesen) egyetérték* válaszok száma, a legalacsonyabb a dönteni nem tudóké és az *(egyáltalán) egyet nem értőké*).⁸ A szlovén nyelv ismeretének fontossága 8%-

⁸ Az Eurobarometer 2012 jelentése szerint Szlovéniában a megkérdezettek 55%-a azért tanul meg egy új nyelvet, hogy jobb munkahelyet szerezzen a saját országában.

kal alacsonyabb, mint az angolé, a magyar anyanyelvé viszont nagyon alacsony (és itt a legmagasabb a *dönteni nem tudók* száma, a *nem értek egyet* és az *egyáltalán nem értek egyet* válaszok átlagának összege pedig közel háromszor olyan magas, mint a szlovén esetében).

A kisebbségi minta adatai szerint a magyar nyelv ismerete megkönnyíti ugyan az első munka megtalálását, a karrierépítést és a munkahelyváltást, hozzásegít a jobb keresethez, de a szlovéné még jobban, az angolé pedig a legjobban.

A többségi adatközlők válaszaiból csak az átlagokat közlöm nyelvenként és fokozatonként (a többség az olasz nyelvről is nyilatkozott).

Nyelv MajLg	Teljesen egyet-értek	Egyetérték	Nem tudom eldönteni	Nem értek egyet	Egyáltalán nem értek egyet.
Szlovén	18,3	26,2	22,2	18	14,8
	44,9			32,8	
Angol	28,3	42,1	17,2	7,8	4,8
	70,4			12,6	
Magyar	0,8	5	48,4	24,6	21,2
	5,8			45,8	
Olasz	2,3	17,5	48,2	18,8	13,2
	19,8			32	

5. A nyelvek helyzete a munkaerőpiacon – többségi átlagok

A legtöbb válaszadó (*teljesen*) *egyetért* azzal, hogy a szlovén anyanyelvűeknek valóban könnyebb az első munkahely megtalálása Szlovéniában. Már kevesebben igenelték meg a szlovén anyanyelvűség előnyét az új munkahely megtalálásában, illetve a karrierépítésben. Nem értenek viszont egyet azzal, hogy a szlovén anyanyelvűek jobban tudnak keresni.

Az érintett nyelvek nem azonos súlyúak a munkaerőpiacon: az adatokból világosan látszik az angol nyelv fontossága, vezető szerepe: sokkal fontosabb szerepet tulajdonítanak neki a munkaerőpiacon, mint az anyanyelvnek (25,5%-kal több a [*teljesen*] *egyetérték* válaszok átlaga). A két autochton kisebbség nyelve sem egyenrangú a többségi adatközlők szerint: az olasz nyelv tudása több előnyhöz juttatja a munkavállalókat, mint a magyaré. Mind a kisebbségi, mind a többségi adatközlők az angol nyelvet tartják a legfontosabbnak a munkaerőpiacon, s csak utána következik a szlovén – mind a többségi (anyanyelv), mind a kisebbségi adatközlők (második nyelv, a környezet nyelve) véleménye alapján is.

A következő három táblázat a kisebbségi és többségi átlagokat teszi egymás mellé:

Nyelv	Teljesen egyetértek	Egyetértek	Nem tudom eldönteni	Nem értek egyet	Egyáltalán nem értek egyet
Magyar MinLg	7,3	31,9	29,2	19,7	12
	39,2				31,7
Magyar MajLg	0,8	5	48,4	24,6	21,2
	5,8				45,8

6. táblázat: A magyar nyelv helyzete a munkaerőpiacon – kisebbségi és többségi átlagok

Egyértelmű, hogy a magyar esetében a kisebbségi válaszok a mediántól balra magasabbak (egyetértés), a többségiek attól jobbra (egyet nem értés).

Nyelv	Teljesen egyetértek	Egyetértek	Nem tudom eldönteni	Nem értek egyet	Egyáltalán nem értek egyet
Szlovén MinLg	27,8	39,2	21,6	8	3,5
	67,0				11,5
Szlovén MajLg	18,3	26,2	22,2	18	14,8
	44,9				32,8

7. táblázat: A szlovén nyelv helyzete a munkaerőpiacon – kisebbségi és többségi átlagok

A szlovén nyelv munkaerő-piaci helyzetének a kisebbségi adatközlők (második nyelv) jóval nagyobb jelentőséget tulajdonítanak, mint a többségi válaszadók (anyanyelv).

Nyelv	Teljesen egyetértek	Egyetértek	Nem tudom eldönteni	Nem értek egyet	Egyáltalán nem értek egyet
Angol MinLg	26,7	48,3	17,7	5,6	2,3
	75,0				7,9
Angol MajLg	28,3	42,1	17,2	7,8	4,8
	70,4				12,6

8. táblázat: Az angol nyelv helyzete a munkaerőpiacon – kisebbségi és többségi adatok

A 8. táblázatból is jó látható, hogy az angol mindkét közösség számára a legmértvadóbb a munkaerőpiacon, a kisebbségi adatközlők közül 4,6%-kal többen vélekednek így, mint a többségi válaszadók körében.

6. Az ELDIA interdiszciplináris kutatási projekt célja a nyelvi diverzitás fenntartása, támogatása. Ez csak akkor lehetséges, ha az aktuális nyelvpolitikák, a nyelvi tervezés minden területe a beszélőközösség együttműködésén alapul. Jól tudjuk: a nyelvet, az aktuális nyelvváltozatot az aktív, minél szélesebb körű nyelvhasználat őrzi meg elsősorban, a beszélők akarata az anyanyelven és az anyanyelvvél élésre. Mindez az adott társadalomtól is függ, az abban uralkodó jogszabályozástól, az általános értékrendtől, az együtt élő népek saját maguk és a másik iránti attitűdtartalmaitól. Nagyon fontos, hogy az egyént – nyelvhasználatra, a nyelvválasztásra vonatkozó – döntéseiben megbízható, naprakész információk vezéreljék, és azt a nyelvet vagy nyelvváltozatot használhassa az élet különböző területein, amelyiket szeretné, amelyikben nagyobb biztonságban érzi magát. Ezért kell minden érintettet – kisebbséget és többséget, munkaadót és munkavállalót, egyszerű polgárt és törvényhozót – bevonni a kutatásba, s az egyik legfontosabb feladat mindig az eredmények visszajuttatása a vizsgált közösségbe. Bizva abban, hogy az eredmények a politikusokat és a döntéshozókat is segítik majd, hiszen munkájukat – az európai nyelvi szintér gyors változásai miatt – csak a legfrissebb ismeretek és a legújabb eszközök tehetik igazán hatékonyá. Az anyanyelv korlátlan használati lehetőségén alapuló nyelvi és etnikai sokszínűség napjaink Európájának egyik legfontosabb jellemzője, kulturális örökségének szerves része.

Irodalom

- Bartha Csilla (2006) Kétnyelvűség a Muravidéken. A magyar nyelv megőrzésének lehetőségei és korlátai egy szociolingvisztikai vizsgálat tükrében. *Muratáj* 2006/1–2. 79–113.
- Bartha Csilla (2007) A magyar nyelv megőrzésének lehetőségei és korlátai a Muravidéken egy szociolingvisztikai vizsgálat tükrében1. *Kisebbségkutatás* 2. http://www.hhrf.org/kisebbségkutatás/kk_2007_02/cikk.php?id=1480 (2013-09-05)
- Bokor József (2009) *Nyelviség és magyarság a Muravidéken*. Lendva: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet.
- Csernicskó István (1998) *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Budapest: Osiris Kiadó és MTA Kisebbségkutató Műhely.
- Eurobarometer: Spezial Eurobarometer 386. (2012) *Die europäischen Bürger und ihre Sprachen*. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_de.pdf (2013-09-04)

- Gál Noémi (2010) A nyelvi revitalizáció. Elméletek, módszerek, lehetőségek. Kolozsvár: A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 6.
- Göncz Lajos (1999) A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban). Budapest, Újvidék, Osiris Kiadó, Forum Könyvkiadó, MTA Kisebbségkutató Műhely.
- Kolláth Anna (2005) Magyarul a Muravidéken. Maribor: ZORA 39.
- Kolláth Anna (2012a) A szlovéniai magyar nyelv a többnyelvűség kontextusában. Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Maribor, Praha: ZORA 92. 65–150.
- Kolláth Anna (2012b) Jezikovne spretnosti madžarske manjšine v Sloveniji. Jezik in slovnstvo 57, št. 3/4. 83–99.
- Kolláth Anna – Gasparics Judit – Gróf Annamária – Horvat, Livija (2011) Hungarian in Slovenia : an overview of a language in context, (Working papers in European language diversity, 2). Laakso, Johanna (ur.): Mainz: Research consortium ELDIA: Northern European and Baltic Languages and Cultures (SNEB): Johannes Gutenberg-Universität. <http://phaidra.univie.ac.at/o:102622> (2013-09-05)
- Kolláth Anna (2012c) Neue Dimensionen sprachlicher Vielfalt – das Forschungsprojekt ELDIA. Stankovska, Petra (ur.), Wtorkowska, Maria (ur.), Pallay, Jozef (ur.). Individualna in kolektivna dvojezičnost, (Knjižna zbirka Slavica Slovenica, št. 1). 1. izd. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 121–134.
- Lanstyák István (2000) A magyar nyelv Szlovákiában. Budapest, Pozsony, Osiris Kiadó, Kalligram Könyvkiadó, MTA Kisebbségkutató Műhely.
- Szépfolusi István – Vörös Ottó – Beregszászi Anikó – Kontra Miklós (2012) A magyar nyelv Ausztriában és Szlovéniában. Szerkesztette: Kontra Miklós. Budapest–Alsóőr–Lendva: Gondolat Kiadó–Imre Samu Nyelvi Intézet–Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet.